

Influenza in Nederland - overzicht

23-12-2018

Inleiding

Influenza is een zeer besmettelijke griep die wordt veroorzaakt door een influenzavirus. Er zijn zeer veel soorten influenzavirussen en veel diersoorten hebben een of meer eigen influenzasoorten. Zo is dat ook bij paarden en ezels.

Gelukkig geven paardeninflenzavirussen geen ziekte bij mensen.

Influenza bij paarden is een ziekte die net als rhinopneumonie in Nederland niet meldingsplichtig is.

Influenza komt al heel lang voor en is al bij paarden ruim 400 jaar voor Christus beschreven in Griekenland. Voordat vaccinatie was uitgevonden leidde een uitbraak ook in de Westerse wereld tot grote ontwrichting van de maatschappij, want er was geen vervoer meer. Heden ten dage leidt influenza wereldwijd jaarlijks nog steeds tot grote verliezen in de paardenhouderij. Dit is niet zozeer omdat er veel paarden er aan dood gaan, maar vooral omdat paarden weken en soms maanden lang niet gebruikt kunnen worden.

Voorkomen in de wereld

Paardeninfluenza komt overal ter wereld voor behalve in Australië, Nieuw Zeeland en IJsland. Wel is er in 2007 een grote uitbraak in Australië geweest, maar die is met veel moeite en hoge kosten (1 biljoen Australische dollars) bestreden en Australië wordt nu weer geacht vrij te zijn.

Situatie in Nederland

In Nederland wordt er veel gevaccineerd voor influenza. We schatten dat ongeveer 60% van de in Nederland levende paarden en pony's wel eenmaal per jaar wordt gevaccineerd, maar er zijn geen officiële cijfers.

Er zijn ook in Nederland soms wel (meestal kleine) uitbraken, maar dit is vaak op bedrijven waar niet of onvoldoende wordt gevaccineerd of op bedrijven waar een deel van de paarden/pony's niet is gevaccineerd. Als een gevaccineerd paard aan grote hoeveelheden virus wordt blootgesteld, omdat een niet gevaccineerd paard erg ziek is en heel veel virus uitscheidt, dan kan ook een gevaccineerd paard ziek worden. De kans hierop is groter als de vaccinatie bij de gevaccineerde paarden al langer dan 6-8 maanden geleden is. De hoeveelheid antistoffen wordt namelijk in de loop van 6-9 maanden na de vaccinatie duidelijk minder. Ook kan een gevaccineerd paard de infectie oppikken, het virus in zijn neusslijmvlies gaan vermeerderen en vervolgens virus gaan uitscheiden zonder zelf echt ziek te worden of zelfs maar koorts te krijgen of te gaan hoesten. Deze laatste groep paarden is het 'gevaarlijkste' want deze paarden of pony's lijken niet ziek en kunnen de infectie dus meenemen naar een andere stal of een wedstrijd. Daarom moeten ook op het oog gezonde paarden van een bedrijf waar influenza voorkomt niet naar andere bedrijven of naar wedstrijden gaan.

Verspreiding

Influenza kan zeer snel spreiden omdat de incubatietijd heel kort is (1-3 dagen) en omdat paarden het virus al kunnen gaan uitscheiden als ze net koorts krijgen en vaak verder nog weinig klinische symptomen vertonen. Paarden kunnen het virus via hoesten en neuscontact aan elkaar doorgeven, maar dat kan ook via voerbakken, waterbakken en handen en kleren van de verzorgers. Paarden onder stress, veel

dieren in een kleine ruimte en vervoer over lange afstanden, zullen de ziekte gemakkelijker krijgen en verspreiden. Influenza verspreidt gemakkelijker dan bijvoorbeeld rhinopneumonie, met name omdat het influenza virus zich via de lucht over tientallen meters kan verspreiden

Symptomen van influenza

De symptomen van influenza zullen bij paarden en pony's die nog nooit gevaccineerd zijn veel erger zijn dan bij paarden die jaarlijks of tweemaal per jaar worden gevaccineerd. Doorgaans begint de infectie met koorts en een droge hoest en vervolgens ook neusuitvloeiing. De paarden zijn vaak sloom, willen niet meer eten, vertonen soms spierpijn en/of slapte. De meeste klinische symptomen verdwijnen meestal al binnen een week, maar de paarden blijven vaak veel langer hoesten. Ook komen er veelvuldig complicaties voor omdat het virus het slijmvlies van de luchtwegen beschadigt en vervolgens bacteriën een kans zien aan te slaan (secundaire infectie heet dat met een mooi woord). Deze paarden, vaak zijn het veulens, kunnen dan ook een longontsteking ontwikkelen en heel erg ziek zijn. Daarom worden paarden die langer dan enkele dagen koorts houden zo nodig al direct door de dierenarts met antibiotica behandeld. Antibiotica helpen niet bij een virusinfectie maar wel bij een bacteriële infectie.

Verder gaat volledig herstel van een paard met influenza, ook als er geen complicaties optreden, vaak langzaam. Zeker wanneer de ziekte niet in een vroeg stadium was onderkend en de dieren onvoldoende rust hebben gekregen, kan een volledig herstel wel 3-6 maanden duren. Paarden sterven in de Westerse wereld zelden aan influenza en de daarbij behorende complicaties, toch kan dit incidenteel wel voorkomen vooral bij ongevaccineerde paarden en veulens (meestal van ongevaccineerde merries of onvoldoende biestopname).

Diagnose stellen

Een dierenarts kan de waarschijnlijkheidsdiagnose 'influenza' stellen op het klinische beeld, maar omdat ook andere virussen griepachtige symptomen kunnen veroorzaken, kan een echte bevestiging alleen door middel van bloedonderzoek en/of een neusswab. Gezien het feit dat de meeste paarden in ons land gevaccineerd zijn, zegt een eenmalig bloedonderzoek niet zoveel, paarden hebben immers vaak antilichamen door de vaccinatie. Daarom worden er meestal twee bloedmonsters genomen met 21 dagen tussenruimte. Dan wordt duidelijk of er sprake is van een titerstijging, d.w.z. in het tweede bloedmonster zitten veel meer antistoffen dan in het eerste en dan weet je dat het paard recent een infectie heeft doorgemaakt. Een neusswab gaat veel sneller. Op de neusswab kan door middel van een PCR (een test die het genetisch materiaal van het virus 'herkent') aangetoond worden of het paard virus in de neus uitscheidt. Zo'n test geeft meestal al in 1-2 dagen een antwoord of de infectie inderdaad influenza is.

Preventie

Goed vaccineren is de belangrijkste preventieve maatregel. Toch kunnen ook goed gevaccineerde paarden soms ziek worden omdat de virusstam die rondgaat net iets anders is dan de stammen die in de vaccins zitten. Toch zal bij een goed gevaccineerd paard de ziekte zich doorgaans minder ernstig presenteren dan bij een niet gevaccineerd paard. Als de infectie aanwezig is op een paardenbedrijf moeten de zieke paarden zo snel mogelijk worden geïsoleerd tot tenminste 14 dagen na het verdwijnen van de klinische symptomen. Het virus is niet heel erg sterk en een goede

huishoudelijke reiniging en daarna desinfectie met een geregistreerd desinfectiemiddel zullen doorgaans alle virusdeeltjes doden. Bedenk dat alleen ontsmetten zinloos is, omdat desinfectiemiddelen alleen werken als alle vuil eerst verwijderd is.

Wat is goed vaccineren?

De regels voor vaccineren zijn nationaal wat anders dan internationaal. Dat heeft te maken met de infectiedruk en de kosten. Nationaal was de infectiedruk meestal wat minder en daarom werd door de KNHS met eenmaal per jaar volstaan en met een basisvaccinatie van 1 injecties. Nu lijkt, het gebaseerd op berichten uit de praktijk, dat dieren die langer dan 6 maanden geleden zijn gevaccineerd meer problemen hebben dan dieren die volledig volgens FEI regels zijn gevaccineerd.

De verschillende influenzavaccins (er zijn er in Nederland meerdere merken geregistreerd) hebben vaak allemaal een eigen iets verschillend advies en ook een iets andere samenstelling. Daarom hebben de paardensportorganisaties vaste regels die voor ieder paard en pony gelden

Voor de KNHS zijn de regels als volgt:

- basisvaccinaties vanaf een leeftijd van 5 maanden

De basisvaccinaties bestaan uit 2 vaccinaties met tenminste 21 dagen en maximaal 91 dagen tussen de twee injecties (ook al adviseren alle fabrikanten een derde vaccinatie binnen 6 maanden na de tweede – zie FEI regels voor basisvaccinatie)

- jaarlijkse hervaccinatie

Vervolgens moet het paard ieder jaar weer een vaccinatie hebben, dat mag op dezelfde dag als het jaar ervoor maar niet één dag later. Hier is steeds weer veel discussie over, maar het mag dus jaarlijks op een vaste datum.

- nooit binnen 7 dagen voor een wedstrijd

Het paard mag niet gevaccineerd zijn in de laatste 6 dagen voor een wedstrijd.

- zorgvuldig noteren

Alle vaccinaties moeten in het paardenpaspoort worden geschreven door de dierenarts op de juiste datum mét stempel én handtekening.

Voor de FEI (Federation Equestre International - internationale paardensportorganisatie) is het vaccinatieschema uitgebreider:

- basisvaccinatie bestaan uit 2 vaccinatie met tenminste 21 dagen en maximaal 91 dagen tussen de twee injecties en een derde moet binnen 6 maanden + 21 dagen worden gegeven
- vervolgens moet het paard jaarlijks weer een vaccinatie hebben binnen 365 dagen, maar dat mag op dezelfde dag als het jaar ervoor maar dus niet één dag later (hier is veel discussie over, maar het mag dus jaarlijks op een vaste datum)
- als het paard op FEI wedstrijden uitkomt, moet het tweemaal per jaar gevaccineerd worden en dan mogen er weer niet meer dan 6 maanden en 21 dagen tussen twee vaccinaties liggen
- het paard moet zijn laatste vaccinatie dus altijd gehad hebben binnen 6 maanden en 21 dagen voor de wedstrijd én het paard mag nooit gevaccineerd zijn in de laatste 7 dagen voor het op het wedstrijdterrein verschijnt
- alle vaccinaties moeten in het paardenpaspoort worden geschreven door de dierenarts op de juiste datum mét stempel én handtekening en liefst ook het

vaccinstickertje (het ontbreken van het stickertje is internationaal geen reden om de vaccinatie niet te erkennen, maar in Nederland wel).

Conclusie

Er zijn op dit moment problemen in Nederland met op enkele plaatsen bewezen infecties met influenza, ook op stallen waar alle paarden goed gevaccineerd zijn. Verder zijn er op veel meer plaatsen sterke verdenkingen. Soms zijn al wel monsters genomen, maar daarvan is de uitslag nog niet binnen.

Als u een paard verdenkt van griep is het altijd verstandig direct een dierenarts te waarschuwen. Deze kan zo nodig een neusswab opsturen naar een geschikt laboratorium zoals de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) te Deventer om een eventuele verdenking te bevestigen. GD zal in samenwerking met internationale laboratoria proberen om de virussen uit influenza positieve neusswabs verder te karakteriseren en is ook geïnteresseerd in goede informatie over eventuele uitbraken, met name over de vaccinatiestatus van de desbetreffende paarden. Gepaarde serummonsters kunnen ook de diagnose bevestigen, maar dit duurt veel langer omdat er 14-21 dagen tussen de twee monsternames moet zitten.

Het advies is nu om heel terughoudend te zijn met het naar andere stallen of naar wedstrijden gaan.

Verder is het altijd verstandig op wedstrijden uw paard niet met andere paarden in contact te laten komen, eigen voerbak en drinkbak te gebruiken en uw paard direct na de wedstrijd weer op de trailer te zetten en mee naar huis te nemen. Ook is het verstandig paarden die naar elders zijn geweest eerst twee weken apart te houden, maar dat is op veel bedrijven niet mogelijk. Wat vaak wel haalbaar is, is om wedstrijdpaarden die veel op pad gaan gescheiden te houden van de paarden die niet reizen, de fokmerries en de jonge dieren.

Als u verdere vragen heeft, overleg met uw eigen dierenarts. Hij of zij kent uw bedrijf en uw paarden het beste en kan het meest passende advies geven.

Prof.dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan - Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht
Dr. Kees van Maanen - Gezondheidsdienst voor Dieren te Deventer